

**Zpráva o Závěrečných doporučeních Výboru pro odstranění diskriminace
žen 2010**

Obsah

1. ÚVOD.....	3
2. ÚMLUVA O ODSTRANĚNÍ VŠECH FOREM DISKRIMINACE ŽEN, VÝBOR PRO ODSTRANĚNÍ DISKRIMINACE ŽEN, ZPRÁVY O PLNĚNÍ ÚMLUVY A PRŮBĚH SLYŠENÍ.....	3
3. ZÁVĚREČNÁ DOPORUČENÍ VÝBORU.....	5
3.1 POZITIVNÍ ASPEKTY.....	5
3.2 DOPORUČENÍ VÝBORU K PLNĚNÍ A INFORMACE O SITUACE V ČESKÉ REPUBLICE	6
3.2.1 <i>Hlavní oblasti zájmu a doporučení, Parlament (odst. 10 - 11).....</i>	7
3.2.2 <i>Viditelnost Úmluvy a doplňkového protokolu (odst. 12 – 13).....</i>	7
3.2.3 <i>Mechanismy podávání žalob (odst. 14. – 15.).....</i>	8
3.2.4 <i>Státní aparát (odst. 16 – 17).....</i>	8
3.2.5 <i>Dočasná zvláštní opatření (odst. 18. – 19.).....</i>	9
3.2.6 <i>Stereotypy a diskriminační praktiky (odst. 20. – 21.).....</i>	10
3.2.7 <i>Násilí na ženách (odst. 22. – 23.).....</i>	10
3.2.8 <i>Obchodování s lidmi a zneužívání prostituce (odst. 24. – 25.).....</i>	11
3.2.9 <i>Účast na politickém a veřejném životě (odst. 26. – 27.).....</i>	12
3.2.10 <i>Vzdělání (odst. 28. – 29.).....</i>	12
3.2.11 <i>Zaměstnání (odst. 30. – 33.).....</i>	13
3.2.12 <i>Zdravotnictví (odst. 34. – 37.).....</i>	14
3.2.12.2 <i>Péče v souvislosti s porodem (odst. 36. – 37.).....</i>	15
3.2.13 <i>Ekonomické a sociální dávky (odst. 38. – 39.).....</i>	15
3.2.14 <i>Manželské a rodinné vztahy (odst. 40. – 41.).....</i>	16
3.2.15 <i>Sociální vyloučení znevýhodněných skupin (odst. 42. – 43.).....</i>	16
3.2.16 <i>Další doporučení (odst. 44. – 52.).....</i>	17
4. SHRUTÍ A ZÁVĚR.....	18

1. Úvod

Tento materiál obsahuje shrnutí obsahu Závěrečných doporučení (CEDAW/C/CZE/CO/3) (dále jen „Závěrečná doporučení“), která vydal Výbor pro odstranění diskriminace žen (dále jen „Výbor“) zřízený na základě Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen, jakožto její kontrolní mechanismus. Česká republika je smluvní stranou této Úmluvy a pravidelně pro Výbor připravuje své hodnotící zprávy obsahující shrnutí stavu v oblasti postavení žen. Na shrnutí Závěrečných doporučení navazuje informace o tom, jaká je situace v dané oblasti v České republice a jakými směry se ubírá, případně se bude či by se mohla ubírat další činnost (tato informace je uvedena vždy kurzívou v textu). Dále materiál také obsahuje shrnutí průběhu slyšení České republiky před Výborem v Ženevě, které se uskutečnilo dne 14. října 2010. Materiál rovněž informuje o složení delegace a o průběhu projednávání.

2. Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen, Výbor pro odstranění diskriminace žen, zprávy o plnění Úmluvy a průběh slyšení

Dne 18. prosince 1979 byla v New Yorku sjednána Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen (dále „Úmluva“). Jménem Československé socialistické republiky byla Úmluva podepsána v Kodani dne 17. července 1980. Ratifikační listina, poté co s Úmluvou vyslovilo souhlas Federální shromáždění Československé socialistické republiky a ratifikoval ji prezident Československé socialistické republiky, byla uložena u generálního tajemníka OSN, deponitáře Úmluvy, dne 16. února 1982. Úmluva vstoupila v platnost na základě svého článku 27 odst. 1 dne 3. září 1981 a pro Československou socialistickou republiku, v souladu se svým článkem 27 odst. 2, dne 18. března 1982. Úmluva byla publikována ve Sbírce zákonů jako vyhláška ministra zahraničních věcí Československé socialistické republiky č. 62/1987 Sb. Česká republika sukcedovala ke dni svého vzniku, tj. k 1. lednu 1993, do všech mezinárodních závazků České a Slovenské federativní republiky. Od okamžiku svého vzniku tak je Česká republika smluvní stranou Úmluvy.

Podle čl. 17 Úmluvy byl zřízen kontrolní mechanismus – Výbor pro odstranění diskriminace žen – jako orgán příslušný pro sledování naplňování Úmluvy. Výbor se zabývá otázkami souvisejícími s postavením žen ve společnosti především na základě zpráv jednotlivých členských zemí OSN, které jsou povinny dle článku 18 Úmluvy předkládat Výboru pravidelné zprávy o uvádění ustanovení Úmluvy v život a o pokroku, jež byl v tomto směru dosažen. Dále Výbor získává podklady na základě svého vlastního šetření a také informací poskytnutých mu z oblasti neziskového sektoru prostřednictvím tzv. stínových zpráv. Periodické zprávy se zpracovávají podle všeobecných směrnic, týkajících se formy a obsahu takových zpráv a soustředí se na popis důležitých změn, k nimž došlo od zpracování minulé periodické zprávy. Zpravidla se uvádí přijatá právní a jiná opatření, která dokumentují pokrok uskutečněný při odstraňování diskriminace žen, významné změny v postavení a dosahování rovnosti žen a postupy vedoucí k odstranění zbývajících překážek pro zapojení žen do politického, společenského, hospodářského a kulturního života.

Po vyhodnocení zpráv, dodatečných doplnění a dalších uvedených materiálů probíhá ústní projednání, v rámci kterého se Výbor dotazuje zástupců členského státu Úmluvy na jednotlivé problematické oblasti a příslušní členové delegace, kteří se specializují na danou oblast, mají možnost se k těmto dotazům vyjadřovat. Po projednání Výbor vydá tzv. závěrečná doporučení.

Česká republika předložila v roce 1994 Výboru úvodní zprávu k Úmluvě za léta 1993–1994. Tato zpráva byla projednána Výborem ve dnech 26. a 27. ledna 1998. Na svém zasedání dne 8. srpna 2002 posoudil Výbor druhou periodickou zprávu České republiky za období od 1. ledna 1995 do 30. června 1999. Dne 17. srpna 2006 byla Výborem posouzena třetí periodická zpráva České republiky za období od 1. července 1999 do 31. prosince 2003. Jako poslední předložila Česká republika Výboru svou čtvrtou a pátou periodickou zprávu o plnění Úmluvy (dále „Periodická zpráva“). Periodická zpráva byla zpracována za období od 1. ledna 2004 do 31. července 2008. Vláda České republiky vzala Periodickou zprávu na vědomí usnesením ze dne 9. března 2009 č. 275.

Následně po předložení Periodické zprávy Výboru obdržela Česká republika od Výboru doplňující seznam problémů a otázek týkající se oblastí, v nichž Výbor požadoval doplnění či vyjasnění (dále „Seznam problémů a otázek“). K Seznamu problémů a otázek byly zpracovány dodatečné odpovědi (dále jako „Dodatečné vyjádření“). Dodatečné vyjádření bylo předloženo vládě České republiky a ta jej schválila svým usnesením ze dne 7. června 2010 č. 444 a uložila místopředsedovi vlády a ministru zahraničních věcí, aby ve spolupráci se zmocněncem vlády pro lidská práva předložil vyjádření Výboru. V návaznosti a na podkladě výše uvedené Periodické zprávy a Dodatečného vyjádření se konalo slyšení české delegace před Výborem.

Ministr zahraničních věcí požádal dopisem ze dne 30. června 2010 Sekci pro lidská práva o vedení české delegace. Složení delegace, která byla za Českou republiku k projednávání sestavena Ministerstvem zahraničních věcí, bylo následující:

- **Mgr. Czeslaw Walek**, ředitel Sekce pro lidská práva Úřadu vlády České republiky, vedoucí delegace;
- **PhDr. Mgr. Andrea Baršová**, ředitelka Odboru lidských práv a ochrany menšin Úřadu vlády České republiky;
- **Mgr. Lucie Otáhalová**, vedoucí Oddělení sekretariátu Rady vlády České republiky pro lidská práva Úřadu vlády České republiky;
- **Mgr. et Mgr. Pavla Špondrová**, vedoucí Oddělení rovnosti žen a mužů Úřadu vlády České republiky;
- **Mgr. Veronika Stromšíková**, zástupkyně velvyslance Stálé mise České republiky při evropské úřadovně OSN v Ženevě;
- **Mgr. Patrick Rumlar**, druhý tajemník Stálé mise České republiky při evropské úřadovně OSN v Ženevě;
- **MUDr. Mgr. Viktor Hartoš**, ředitel Odboru speciálního vzdělávání a rovných příležitostí ve školství Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy;
- **PhDr. Pavel Janeček**, vedoucí Oddělení mezinárodní spolupráce Ministerstva práce a sociálních věcí;
- **Mgr. Petr Konůpka**, kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva, Ministerstvo zahraničních věcí;
- **Mgr. Barbora Holušová**, Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra;
- **Mgr. Irena Köhlerová, MBA**, Odbor zdravotních služeb Ministerstva zdravotnictví;
- **Kristina Masalová, M.A.**, Odbor zdravotních služeb Ministerstva zdravotnictví.

Vedoucím delegace byl na zasedání Výboru přednesen projev, ve kterém byla shrnuta Periodická zpráva a Dodatečné vyjádření a v návaznosti na tyto dokumenty byly Výboru poskytnuty informace o nejnovějším vývoji v České republice týkajícím se relevantních témat.

3. Závěrečná doporučení Výboru

Své hodnocení České republiky z hlediska dodržování závazků obsažených v Úmluvě vyjádřil Výbor v Závěrečných doporučeních. Tento dokument shrnuje pozitivní aspekty plnění Úmluvy Českou republikou i problematické body vyvolávající znepokojení Výboru, na které navazuje výčet doporučení směřujících ke zlepšení naplňování závazků upravených Úmluvou.

Při projednávání Periodické zprávy a Dodatečných vyjádření se zájem Výboru soustředil především na tyto otázky¹:

- Hlavní oblasti zájmu a doporučení (odst. 10)
- Parlament (odst. 11)
- Viditelnost Úmluvy a doplňkového protokolu (odst. 12 – 13)
- Mechanizmy podávání žalob (odst. 14 – 15)
- Státní aparát (odst. 16 – 17)
- Dočasná zvláštní opatření (odst. 18 – 19)
- Stereotypy a diskriminační praktiky (odst. 20 – 21)
- Násilí na ženách (odst. 22 – 23)
- Obchodování s lidmi a zneužívání prostituce (odst. 24 – 25)
- Účast na politickém a veřejném životě (odst. 26 – 27)
- Vzdělání (odst. 28 – 29)
- Zaměstnání (odst. 30 – 33)
- Zaměstnání (odst. 32 – 33)
- Zdravotnictví (odst. 34 – 35)
- Zdravotnictví (odst. 36 – 37)
- Ekonomické a sociální dávky (odst. 38 – 39)
- Manželské a rodinné vztahy (odst. 40 – 41)
- Sociální vyloučení znevýhodněných skupin (odst. 42 – 43)
- Další doporučení (odst. 44 – 52)

3.1 Pozitivní aspekty

Výbor v Závěrečných doporučeních vyslovuje uznání smluvní straně za její Periodickou zprávu, která byla dle jeho názoru podrobná a výstižná. Dále Výbor vyjadřuje uznání za podrobné písemné zpracování Dodatečného vyjádření. Výbor rovněž vyjadřuje delegaci uznání a poděkování za otevřený a konstruktivní dialog, který byl mezi delegací a členy Výboru při slyšení veden. Výbor také vítá skutečnost, že Česká republika uznává pozitivní přínos nevládních organizací na realizaci Úmluvy. Výbor oceňuje ratifikaci mezinárodních smluv, a to Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením a Římského statutu mezinárodního trestního soudu.

Dále Výbor vítá přijetí a realizaci některých právních předpisů. Jedná se o zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon) a zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce. Dále zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím a zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, které zavedly do českého právního řádu možnost pro policii vykázat pachatele domácího násilí a zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, který zavedl trestný čin nebezpečné pronásledování.

¹ V závorce jsou uvedeny odstavce Závěrečných doporučení Výboru obražených v Příloze č. 1 usnesení vlády.

Výbor vyjadřuje uspokojení nad přijetím Priorit a postupů vlády při prosazování rovných příležitostí žen a mužů pro rok 2010, Národního akčního plánu pro vytváření rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2010-2014, Národní strategie boje proti obchodování s lidmi (2008-2011) a programu školní asistence v předškolních zařízeních, základních a vyšších středních školách s financováním školních asistentů pro sociálně znevýhodněné děti, včetně dívek. Výbor rovněž oceňuje, že Česká republika přeložila do češtiny některá obecná doporučení Výboru a uveřejnila je na internetových stránkách vlády, a že se chystá přeložit v průběhu roku 2011 zbývající obecná doporučení a rovněž je zveřejnit na internetových stránkách. Usnesením vlády, které je součástí tohoto materiálu, se ukládá zmocněnkyni pro lidská práva ve spolupráci s 1. místopředsdou vlády a ministrem zahraničních věcí pokračovat v překládání obecných doporučení a v jejich zveřejňování (bod II/7 usnesení).

3.2 Doporučení Výboru k plnění a informace o situace v České republice

Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen je jednou ze základních mezinárodních lidskoprávních smluv, které jsou pro Českou republiku závazné. Závazky z ní vyplývající stanoví, vedle dalších lidskoprávních mezinárodních smluv, jako jsou Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, Úmluva o právech dítěte, Úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace či Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, základní rámec pro dodržování lidských práv všech, včetně práv žen.

Výbor jako expertní orgán složený ze špičkových odbornic a odborníků z celého světa (např. Nizozemí, Jamajka, Francie, Chorvatsko, Japonsko, Ghana nebo Izrael) specializovaných na problematiku prosazování rovných příležitostí žen a mužů formuluje své zprávy a doporučení na základě široké znalosti jak teorie, tak především praxe. Doporučení Výboru by tak neměla být chápána jen jako autoritativní pohled dozorového orgánu, ale především jako návod, jak lépe zabezpečovat lidská práva všech, jakožto jedné z hlavních hodnot demokratické společnosti.

V této části jsou uvedena jednotlivá konkrétní doporučení Výboru, jak jsou formulována v Závěrečných doporučeních. V návaznosti na tato doporučení jsou uvedeny informace o tom, jaká je situace v České republice a kam by mohly být nasměřovány další aktivity příslušných orgánů. Tyto komentáře jsou informativní povahy a neukládají konkrétní opatření, jež by měl gestor učinit pro naplnění doporučení. Kladou si za cíl předestřít možné aktivity, které mohou přispět k naplňování cílů stanovených v Závěrečných doporučení Výboru. Samotná doporučení přitom kriticky nehodnotí, protože to bude úkolem další periodické zprávy a každého dotčeného resortu. V závorce jsou vždy uvedeny odstavce Závěrečných doporučení Výboru obsažených příloze č. 1 navrženého usnesení vlády ke kterým se příslušné shrnutí vztahují.

Informace o možném postupu je zpracována rovněž proto, že Česká republika má dle požadavku Výboru předložit další periodickou zprávu v říjnu 2014 a vyjádření k otázkám souvisejícím s domácím a sexuálním násilím a s nezákonnými sterilizacemi do dvou let od vydání Závěrečných doporučení, tj. do 22. října 2012. Pro potřeby informování prostřednictvím této další periodické zprávy, kterou bude Česká republika předkládat Výboru, je třeba důkladně vážít další sledování, analyzování a vyhodnocování oblastí, které Výbor zajímají. Usnesení, které tvoří součást tohoto materiálu, proto ukládá členům vlády,

zmocněnkyni pro lidská práva a předsedkyni Českého statistického úřadu průběžně sledovat a vyhodnocovat otázky obsažené v Závěrečných doporučeních v rámci své působnosti (bod II/1 usnesení).

Mnohá opatření, která Výbor navrhuje, a o jejichž možnostech je podávána informace níže, mohou být přijata v rámci připravovaných vládních strategických materiálů zejména každoročně aktualizovaného strategického materiálu Priority a postupy vlády při prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže. Zapracováním konkrétních úkolů do koncepčních materiálů, především do uvedených Priorit a postupů vlády při prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže, se současně předejde duplicitám a nesystematičnosti, což by hrozilo v případě formulace konkrétních úkolů v rámci tohoto materiálu. Výjimkou jsou pouze úkoly, které se vážou výlučně jen k činnosti Výboru a Doporučením samotným, jako je například jejich zveřejnění apod.

3.2.1 Hlavní oblasti zájmu a doporučení, Parlament (odst. 10 - 11)

Výbor vyzývá Českou republiku, aby se v období do předložení příští periodické zprávy zaměřila ve svých realizačních aktivitách na oblasti, jež Výbor považuje jako pro Českou republiku důležité, a aby v příští periodické zprávě uvedla informace o opatřeních a dosažených výsledcích. Výbor zároveň vyzývá Českou republiku, aby předložila Závěrečná doporučení příslušným ministerstvům a státním úřadům, Poslanecké sněmovně a Senátu Parlamentu České republiky a soudům. Výbor také vyzývá vládu České republiky, která je primárně odpovědná za plnění Úmluvy, aby podporovala obě komory Parlamentu České republiky, aby se rovněž zapojily do realizace Závěrečných doporučení a následně se podílely na přípravě další periodické zprávy.

***Komentář:** K realizaci tohoto doporučení Výboru může vést předložení tohoto materiálu, včetně českého znění Závěrečných doporučení, Poslanecké sněmovně a Senátu Parlamentu České republiky (procedurou stanovenou v čl. 10 odst. 9 Jednacího řádu vlády) (bod II/2 usnesení). Co se týče další spolupráce s Parlamentem, kterou Výbor rovněž doporučuje, je možné ji navazovat různými cestami, například spoluprací na přípravě periodických zpráv předkládaných Výboru, přizváním zástupců a zástupkyň Parlamentu České republiky k účasti v delegaci na dalším slyšení Výboru, či formou společných konferencí, seminářů apod.² Vláda, resp. její příslušný člen, který má rovnost žen a mužů v gesci a zmocněnkyně vlády pro lidská práva mohou také úzce spolupracovat s orgány obou komor Parlamentu, např. s Výborem pro sociální politiku, Zahraničním výborem a Stálou komisí pro rodinu a rovné příležitosti Poslanecké sněmovny či s Výborem pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice Senátu.*

3.2.2 Viditelnost Úmluvy a doplňkového protokolu (odst. 12 – 13)

Výbor vyjadřuje znepokojení nad tím, že přestože je Úmluva součástí českého právního řádu a má přednost před národním právem, není v právní praxi téměř využívána jako závazný dokument, zejména např. u Ústavního soudu či u jiných soudů. S tím souvisí také obecně malá povědomost o právech žen dle Úmluvy jak např. v soudnictví, tak i mezi ženami

² Příkladem navázání spolupráce může být uskutečnění „Kulatého stolu rovné příležitosti 20 let poté“, který proběhl dne 14. února 2011 v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky pod záštitou paní místopředsedkyně Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky Kateřiny Klasnové a který pořádala Sekce pro lidská práva Úřadu vlády. Jeho cílem bylo zintenzivnění diskuse a spolupráce v otázkách genderové rovnosti.

samotnými. Výbor proto doporučuje založit snahu o odstranění diskriminace žen především na lidskoprávních předpisech. Dále Výbor doporučuje zvýšit obecné povědomí osob z právních profesí o možnostech aplikace Úmluvy. Doporučuje rovněž zvýšit povědomí o Úmluvě u samotných žen.

Komentář: Pro naplnění tohoto doporučení Výboru se místopředsedovi vlády a ministru vnitra ukládá usnesením, které je součástí tohoto materiálu, aby zveřejnil toto usnesení ve Věstníku vlády pro orgány krajů a obcí (bod II/3 usnesení). Usnesení rovněž ukládá ministru spravedlnosti, aby informoval představitele soudů, Českou advokátní komoru a Justiční akademii (bod II/4 usnesení). Zmocněnkyni pro lidská práva se v usnesení ukládá informovat o Závěrečných doporučeních sociální partnery a relevantní nestátní neziskové organizace (bod II/5 usnesení). Rovněž se zmocněnkyni pro lidská práva ukládá zveřejnit český překlad Závěrečných doporučení na internetu a pro další zviditelnění Úmluvy vytvořit informační brožuru, která bude pojednávat o Úmluvě, její historii, Výboru apod. (bod II/6 usnesení). Dále se také zmocněnkyni pro lidská práva ukládá, aby průběžně zapracovávala doporučení Výboru do svých koncepčních a strategických materiálů (bod II/6 usnesení).

Pro další zvýšení viditelnosti Úmluvy je také možné zvážit podporu nových kurzů pro advokátní koncipienty při přípravě na advokátní praxi či pro čekatele na post soudce a státního zástupce v rámci Justiční akademie, a to se zaměřením na Úmluvu a další lidskoprávní předpisy, včetně antidiskriminační legislativy.

3.2.3 Mechanizmy podávání žalob (odst. 14. – 15.)

Výbor rovněž kritizuje nízkou frekvenci podávání diskriminačních žalob, a to i v souvislosti s vysokými finančními náklady a obtížným prokazováním diskriminace z důvodu pohlaví. Výbor doporučuje zavedení možnosti poskytnout ženám bez prostředků bezplatnou právní pomoc v diskriminačních sporech. Dále doporučuje poskytnout systematické školení v oblasti antidiskriminační legislativy soudcům, advokátům, inspektorům práce, nevládním organizacím a zaměstnavatelům.

Komentář: Ministr spravedlnosti předložil dne 8. února 2011 do meziresortního připomínkového řízení návrh věcného záměru zákona o zajištění právní pomoci, který předpokládá rozšíření možností poskytování bezplatné právní pomoci. Připomínkové řízení k tomuto materiálu skončilo dne 25. února 2011. Pro naplnění tohoto odstavce Závěrečných doporučení je dále možné rozšířit nabídku školení soudců, státních zástupců a advokátů o otázky lidských práv a antidiskriminace s důrazem na Úmluvu. Taktéž lze rozšířit nabídku školení pro zaměstnance a zaměstnankyně inspektorátů a úřadů práce o oblast rovnosti žen a mužů v pracovních vztazích. V rámci distribuce brožury zmiňované v části 3.2.2 výše by bylo možné uspořádat další akce (např. přednášky, semináře apod.). Vhodným nástrojem pro prohloubení povědomí o možnostech podávání diskriminačních žalob může být také pokračující spolupráce s nestátními neziskovými organizacemi, zejména formou aktivní práce Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů a jejích Výborů, kde jsou relevantní nestátní neziskové organizace a další důležití aktéři již činní.

3.2.4 Státní aparát (odst. 16 – 17)

Výbor vyjadřuje znepokojení nad zrušením funkce ministra pro lidská práva a národnostní menšiny a převedením této agendy na zmocněnce, který není členem vlády. Výbor rovněž kritizuje nedostatečné pravomoci veřejného ochránce práv a slabý mandát

a nedostačující lidské a finanční zdroje oddělení rovnosti žen a mužů, Sekce pro lidská práva při Úřadu vlády. Výboru také není spokojen s nedostatečnými pravomocemi a vlivem Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů a tzv. gender focal pointů na jednotlivých ministerstvech.

Komentáře: Uvedené doporučení by měly analyzovat a vyhodnotit instituce či orgány, jichž se přímo týká, a to zejména z hlediska toho, zda považují posílení svých pravomocí za účelné. Zmocněnkyně vlády pro lidská práva se může dle Jednacího řádu vlády účastnit jednání vlády jako spolupředkladatelka (čl. II odst. 5 spolu s čl. VI odst. 7 Jednacího řádu vlády) či v jiných žádoucích případech, avšak v těch pouze se souhlasem vlády (čl. VI odst. 8 Jednacího řádu vlády). Nespornou cestou pro naplnění tohoto doporučení Výboru by mohlo také být personální posílení oddělení rovnosti žen a mužů, aby mohla být věnována dostatečná pozornost problematice rovnosti žen a mužů v legislativních i nelegislativních materiálech předkládaných vládě a dalším činnostem oddělení, jakožto národního koordinátora problematiky rovnosti žen a mužů. Dále lze zvážit posílení postavení gender focal pointů na jednotlivých resortech, kde je možné např. rozšířit jejich pracovní úvazek, v případě, že tuto činnost vykonávají jen v části svého úvazku, či rozšířit jejich informovanost a pravomoci (např. přístup do databáze eKLEP, gender focal point jako povinné připomínkové místo všech vnitřních i vnějších dokumentů ministerstva apod.). Důležitou institucí, která má v kompetenci rovnost žen a mužů, je také veřejný ochránce práv. Proto jedna z forem plnění tohoto doporučení Výboru by mohlo být provedení analýzy možného posílení jeho pravomocí (např. s ohledem na podávání antidiskriminačních žalob či přímého zastupování obětí diskriminace před soudem).

3.2.5 Dočasná zvláštní opatření (odst. 18. – 19.)

Výbor pocítuje nedostatek dočasných zvláštních opatření na posílení účasti žen a mužů v politickém a veřejném životě a na trhu práce, jež jsou umožněna dle zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce a zákona č. 198/2009 Sb., antidiskriminační zákon. V souvislosti s tím bere Výbor na vědomí, že návrh volebního zákona, který požadoval alespoň 30% žen nebo mužů na kandidátních listinách, nenašel podporu vzhledem k nejistotě ohledně jeho ústavnosti. Výbor se rovněž zastavuje u nedostatečného povědomí zaměstnavatelů o možnosti přijímání dočasných pozitivních opatření, a specificky kritizuje jednotlivá ministerstva za nepřijetí takových opatření. Výbor vyzývá k posílení dočasných zvláštních opatření v souladu s Úmluvou a k přijetí případné legislativní úpravy (včetně změny ústavního pořádku), týkající se faktu, že dočasná zvláštní opatření dle čl. 4 odst. 1 Úmluvy nelze považovat za diskriminační. To vyplývá především z faktu, že ustanovení čl. 4 odst. 1 Úmluvy je, stejně jako celá Úmluva, součástí právního řádu České republiky, a tedy v souladu s ním. Zároveň Výbor požaduje zvýšení povědomí širokého okruhu osob o potřebě dočasných zvláštních opatření.

Komentář:: Legislativním základem pro tzv. dočasná zvláštní opatření je jednak § 16 odst. 3 z.č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a také § 7 odst. 2 z.č. 198/2009 Sb., antidiskriminační zákon. Na základě tohoto legislativního rámce lze využívat dočasná zvláštní opatření např. na pracovním trhu, ve vyšších pozicích, apod. Zavádění pozitivních opatření je však možností, nikoli povinností smluvní strany. Lze doporučit, aby byla problematika pozitivních opatření systematicky zahrnována do školení k rovnosti žen a mužů a k antidiskriminační legislativě.

3.2.6 Stereotypy a diskriminační praktiky (odst. 20. – 21.)

Výbor je znepokojen přetrvávajícími stereotypními názory společnosti na rovnost žen a mužů, a to zejména v oblasti trhu práce, zdravotnictví, akademického sektoru a politiky. Zejména je Výbor znepokojen stereotypními přístupy na trhu práce, kde jsou zaměstnavatelé jen málo ochotní poskytnout ženám flexibilní formy práce. Výbor opakuje doporučení usilovat o odstranění stereotypů a doporučuje navázat bližší spolupráci s občanskou společností, ženskými organizacemi, politickými stranami, odborníky/cemi v dané oblasti, soukromým sektorem a médií, aby informace byly zaměřeny na širokou veřejnost i konkrétní cílové skupiny (osoby s rozhodovací pravomocí, zaměstnavatele, znevýhodněné skupiny žen a mládež). Výbor doporučuje se zvláště zaměřit na venkovské oblasti a znevýhodněné skupiny žen. Dále Výbor doporučuje zorganizovat kampaň cílenou na zaměstnance a zaměstnavatele týkající se flexibilních forem práce.

***Komentář:** Pro potírání stereotypů, k němuž je třeba využít každý zákonný postup, zahrnující jak prostředky právní, tak další cesty řešení problematiky, je možné využít především osvětové prostředky, jako jsou např. veřejné kampaně, konference, semináře, kulaté stoly, školení, mediální výstupy, tiskové konference, výrobu propagačních materiálů a další. Vhodným nástrojem může být také poskytování dostatečných informací o možnostech sladování pracovního a soukromého života např. o flexibilních formách práce. Takové nástroje jsou uvedené v programovém prohlášení vlády (str. 7-8), kde se hovoří o zapojení obou rodičů do péče o děti, podpoře dalšího rozvoje služeb péče o děti, podpoře zaměstnání na částečnou pracovní dobu, slevách na sociálním pojištění, nebo daňových úlevách pro zaměstnavatele za částečný úvazek vybraných skupin osob, rozvoji alternativní rodinné péče, rozvoji firemních školek, alternativních předškolních zařízení typu mateřských a rodinných center, institutu sousedského hlídání a o vytváření podmínek pro rychlejší návrat pečujících rodičů k výdělečné činnosti.*

3.2.7 Násilí na ženách (odst. 22. – 23.)

Výbor bere na vědomí pokrok v boji proti domácímu násilí, a to přijetím nového trestního zákona, zavedením institutu vykázání a zřízení intervenčních center. Výbor je znepokojen nedostatečnou definicí znásilnění v trestním zákoně. Je rovněž nadále znepokojen nízkým počtem nahlášených případů domácího násilí a znásilnění, nízkým procentem stíhání a trestání, mírnými tresty, omezeným přístupem k právní pomoci, nedostatečnou pomocí a ochranou obětí a nedostatkem statistických údajů rozdělených podle pohlaví v této oblasti. Výbor také kritizuje délku řízení o výživném a upřednostňování mediace a střídavé péče, i když je matka obětí domácího násilí. Výbor vyzývá k posílení spolupráce s nestátními neziskovými organizacemi v této oblasti, rozšíření kapacity azylových zařízení, využívání vhodného záznamového zařízení pro zabránění opakované viktimizace obětí během vyšetřování a řízení před soudem a shromažďování údajů o domácím a sexuálním násilí rozdělných podle pohlaví.

***Komentář:** K naplňování tohoto doporučení Výboru může přispět přijetí Národního akčního plánu pro prevenci domácího násilí na léta 2011-2014, který by měl být do konce března 2011 předložen vládě. Pro podporu povědomí o domácím násilí je dále možné provádět školení pro policisty, soudce, soudní znalce, státní zástupce, sociální pracovníky či zdravotnický personál o domácím násilí a o standardizovaném postupu při jednání s osobami ohroženými domácím násilím a znásilněním. Statistické údaje požadované Výborem jsou již ve velké míře gestory*

pečlivě sledovány. K využití pro příští periodickou zprávu předkládanou Výboru jako vhodný krok navrhujeme systematicky shromažďovat dostupné statistické údaje, které Výbor požaduje. Rovněž je možné započít diskusi o otázkách vhodnosti mediace a střídavé péče obecně a také ve zvláštních případech, jako je domácí násilí, a případně tuto diskusi rozvést a zvážit přípravu metodiky určené soudcům zabývajícím se opatrovnickou agendou týkající se svěřování dětí do péče (především se jedná o otázky střídavé výchovy). Vláda dne 12. ledna 2011 schválila návrh zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, jež obsahuje možnost řešení náhrady za nemajetkovou újmu v rámci adhezního řízení. Tento návrh byl předložen Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky dne 17. ledna 2011. Pro zlepšení situace v oblasti domácího násilí je rovněž žádoucí rozšiřovat kapacity azylových zařízení. Dále lze využít kampaní zaměřených na veřejnost.

3.2.8 Obchodování s lidmi a zneužívání prostituce (odst. 24. – 25.)

Výbor bere na vědomí přijetí Národní strategie boje proti obchodování s lidmi na období 2008-2011, Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi a úsilí o regulaci trestní odpovědnosti právnických osob. Výbor je však znepokojen rozdíly v systematické identifikaci obětí a povinností každého oznámit trestný čin obchodování s lidmi, a to včetně pracovníků a pracovníc nestátních neziskových organizací. Výbor kritizuje nízký počet rozsudků týkajících se obchodování s lidmi a náchylnost zejména romských žen a migrantek stát se obětí nucené prostituce či nucené práce. Výbor kritizuje také to, že Česká republika stále neratifikovala Konvenci proti mezinárodnímu organizovanému zločinu, Protokol OSN pro prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi zejména ženami a Doplňkový protokol k Úmluvě o právech dítěte týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie. Výbor doporučuje sjednotit standardizovanou politiku identifikace obětí obchodování s lidmi, poskytovat školení úředníků, kteří přicházejí do styku s oběťmi obchodování s lidmi. Dále doporučuje, s cílem vyšší podpory osobám ohroženým obchodováním s lidmi, bez ohledu na jejich spolupráci s orgány činnými v trestním řízení, revidovat Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi, dostatečně financovat nestátní neziskové organizace zabývající se obchodování s lidmi a zacílit preventivní opatření a kampaně zejména na romské a migrující ženy. Výbor doporučuje ratifikovat Konvenci proti mezinárodnímu organizovanému zločinu a Protokol pro prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi zejména ženami a dětmi.

Komentář: Pro dosažení cíle je možné na základě revize Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi rozpracovat standardizovanou politiku identifikace obětí obchodování s lidmi, poskytovat školení úředníkům přicházejícím do styku s oběťmi obchodování s lidmi, diskutovat otázky poskytnutí pomoci a ochrany obětem obchodování s lidmi bez ohledu na jejich spolupráci s orgány činnými v trestním řízení a možného vyjmutí pracovníků nestátních neziskových organizací pomáhajících obětem z ohlašovací povinnosti podle nového trestního zákona. Ministerstvo vnitra vypracovalo Zprávu o situaci žen – migrantek v České republice, na základě níž je možné zacílit pomoc obětem obchodování s lidmi také na ženy-migrantky, které se často nachází ve specifické situaci. Pozornost v souvislosti s obchodováním s lidmi a zneužíváním prostituce by měla být věnována také romským ženám.

V rámci činnosti týkající se obchodování s lidmi lze rovněž vzít v potaz mezinárodní doporučení³ a zvážit možnosti ratifikace zmíněných mezinárodních úmluv⁴.

3.2.9 Účast na politickém a veřejném životě (odst. 26. – 27.)

Výbor vyjadřuje znepokojení nad tím, že ženy jsou zastoupeny na všech úrovních rozhodování, a to jak v soukromém, tak ve veřejném sektoru⁵, méně než muži. Výbor výslovně zmiňuje nízké zastoupení romských žen. Výbor doporučuje přijmout dočasná zvláštní opatření pro zvýšení zastoupení žen, zejména romských, v rozhodovacích pozicích. Výbor doporučuje přijmout efektivní opatření, včetně dočasných zvláštních opatření a stanovit konkrétní cíle, úkoly a časový harmonogram pro jejich plnění. Výbor vyzývá Českou republiku, aby zahrнула dočasná zvláštní opatření do vnitřních pravidel státních úřadů, zvážila přijetí zákonných kvót a zavedla motivace a sankce v těchto oblastech.

Komentář: Pro naplnění doporučení Výboru je třeba opakovaně vyhodnocovat zavedení pozitivních opatření (legislativní základ viz část 3.2.5), která mohou zvýšit zastoupení žen v politice. Jednou z možností je hledat adekvátní cesty, které povedou ke zvýšení počtu žen v rozhodovacích pozicích. Větší podíl žen na rozhodovacích pozicích vede podle řady výzkumů k rozvoji demokratičnosti a konkurenceschopnosti kolektivu⁶. V rámci diskuse o těchto opatřeních je také možné navázat na diskusi o podpoře žen prostřednictvím 30% zastoupení jak žen, tak mužů na kandidátních listinách a zároveň diskutovat ústavněprávní rovinu této otázky. Bylo by vhodné také diskutovat možná řešení ve vztahu k romským ženám, které stále mají podíl na politickém rozhodování minimální. Jednou z možných cest k vyššímu podílu žen na rozhodování je rovněž změna vzorových statutů pro poradní orgány vlády, kde by byla zohledněna otázka vyrovnaného zastoupení žen a mužů (tento podnět rozpracovala, avšak prozatím vládě nepředložila, Rada vlády pro rovné příležitosti žen a mužů).

3.2.10 Vzdělání (odst. 28. – 29.)

Výbor je znepokojen nízkým zastoupením žen a dívek v odborných školách, vědeckém výzkumu a pedagogických funkcích na vysokých školách. Dále Výbor vyjadřuje znepokojení nad tím, že vysoký počet romských dívek neabsolvuje školní docházku nebo je segregováno

³ Např. doporučené zásady Úřadu vysokého komisaře OSN pro lidská práva v oblasti lidských práv a obchodování s lidmi (E/2002/68/Add.1)

⁴ Konvence proti mezinárodnímu organizovanému zločinu, Protokol pro prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi zejména ženami a dětmi

⁵ Ženy jsou méně zastoupeny na všech úrovních rozhodování, včetně obou komor Parlamentu České republiky, krajských a místních zastoupení, vlády, a to jak na úrovni ministrů, tak jejich náměstků, ve funkci starostů a velvyslanců a v dalších vysokých funkcích ve státní správě a v diplomatických službách, dále v řídicích funkcích ve společnostech vlastněných nebo ovládaných státem.

⁶ viz např. studie zabývající se postavením žen ve vědě: Tenglerová, H. 2009. *Postavení žen v české vědě a aktivity na jejich podporu. Monitorovací zpráva za rok 2008*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.v., Linková, M., D. Mladenec, E. H. Oleksy, M. Palasik, E. Papp, M. Piscová, D. Velichová. 2008. *Re-claiming a political voice: women and science in Central Europe*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, Linková, M. (ed.). 2007. *Trans/formace: gender, věda a společnosti*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., Šaldová, K. (ed.). 2007. *Cesty labyrintem: O vědecké profesi, soukromém životě a jejich propojování*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, Smetáčková, I., M. Linková 2004. *Rovnost žen a mužů v rezortu MŠMT včetně problematiky vědy a výzkumu*. In: Pavlík, P. (ed.). *Stínová zpráva v oblasti rovného zacházení a rovných příležitostí žen a mužů*, s. 81-99. Praha: Gender Studies. Smetáčková, I., M. Linková. 2006. *Rovnost žen a mužů v rezortu MŠMT včetně problematiky vědy a výzkumu*. In: Pavlík, P. (ed.). *Stínová zpráva v oblasti rovného zacházení a rovných příležitostí žen a mužů*, s. 110-124. Praha: Open Society Fund. Linková, M., H. Tenglerová. 2008. *Genderová rovnost v oblasti vědy*. In: Pavlík, P. (ed.). In: *Stínová zpráva v oblasti rovného zacházení a rovných příležitostí žen a mužů*, s. 87-99. Praha: Open Society Fund. a další.

ve školách pro žáky s lehkým mentálním postižením. Výbor proto doporučuje zavést dočasná zvláštní opatření a podporovat genderově netypické volby povolání. Dále vyzývá, aby byl plně realizován Národní akční plán inkluzivního vzdělávání a bylo posíleno zapojení romských dívek do hlavního proudu vzdělávání. Výbor také doporučuje vzdělávat učitele k překonávání předsudků proti Romům a negativních genderových stereotypů.

Komentář: *Jednou z cest je podporovat vstup žen a mužů do povolání, ve kterých jsou muži či ženy méně zastoupené. V rámci možné další činnosti související s vyšším zastoupením žen a dívek ve vědeckém výzkumu a pedagogických funkcích lze navázat na doporučení Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů, která tato témata rozpracovala. Jako další vhodnou aktivitu lze uvést realizaci Výborem zmíněného Národního akčního plánu inkluzivního vzdělávání, který byl přijat usnesením vlády ze dne 15. března 2010 č. 206, či posílení programů na zapojení romských dívek do hlavního proudu vzdělávání (např. zřizováním funkcí asistentů pedagogů či zvláštních dotačních programů pro středoškolské vzdělávání, včetně předškolní péče, která umožní jednodušší vstup do hlavního proudu vzdělávání). Jednou z možných cest překonávání předsudků vůči Romům a překonávání genderových stereotypů je také školení pedagogů v tomto směru.*

3.2.11 Zaměstnání (odst. 30. – 33.)

3.2.11.1 Obecně (odst. 30. – 31.)

Výbor vyjadřuje znepokojení nad:

- horizontální i vertikální segregací trhu práce a vysokým zastoupením žen v sektoru neplacené práce;
- velkým rozdílem mezi odměnou žen a mužů (tzv. gender pay gap);
- nedostatkem předškolních zařízení péče o děti od 0 do 6 let;
- malým podílem flexibilních forem práce, které by umožnily sladit pracovní a soukromý život a usnadnily návrat žen po rodičovské dovolené;
- slabým postavením zejména romských žen, žen-uprchlic a žen-migrantek na trhu práce, které jsou vystaveny vícečetné diskriminaci;
- omezenými možnostmi inspektorátů práce bojovat s diskriminací na základě pohlaví.

V návaznosti na to Výbor vyzývá smluvní stranu, aby přijala dočasná zvláštní opatření k faktickému vyrovnání příležitostí pro ženy a muže na trhu práce, včetně romských žen. Dále Výbor doporučuje zahrnout do Priorit a postupů vlády při prosazování rovných příležitostí žen a mužů postupy, cíle a ukazatele ke snížení horizontální i vertikální segregace na trhu práce, přijmout dlouhodobou strategii fungování zařízení péče o předškolní děti a motivovat vytvoření nekomerčních zařízení péče o děti a mini-školek. Výbor také mimo jiné doporučuje zvyšovat informovanost o flexibilních formách práce, znovu posoudit zavedení otcovské dovolené, posílit pravomoci inspektorátů práce a pečlivě monitorovat situaci žen pracujících v neformálním sektoru. Výbor dále požaduje uvést v příští periodické zprávě informace o počtu případů diskriminace v zaměstnání, včetně mzdové diskriminace, a jiných forem diskriminace zjištěné inspektory práce.

Komentář: *V plnění tohoto doporučení Výboru lze navázat na národní cíle, které si Česká republika stanovila v rámci Strategie Evropa 2020 (celková míra zaměstnanosti 75%, míra*

zaměstnanosti žen 65 %). Účinným prostředkem se také může stát snaha vlády, deklarovaná v Programovém prohlášení, zlepšit podmínky pro sladování pracovního a soukromého života (viz část 3.2.6). Možnou cestou je rovněž dokončení rozpracované Analýzy stavu péče o děti do zahájení povinné školní docházky, kterou vláda uložila zpracovat ministru školství, mládeže a tělovýchovy, zdravotnictví, práce a sociálních věcí, financí a zmocněnci pro lidská práva usnesením ze dne 19. dubna 2010 č. 284. V rámci opatření vedoucích k lepšímu sladování je také možné znovu otevřít diskusi o otcovské dovolené. Pro lepší institucionální zajištění prevence diskriminace v zaměstnání a v přístupu k zaměstnání by bylo možné posílit možnosti inspektorátů a Úřadu práce České republiky v odhalování diskriminace, včetně proškolení jejich zaměstnanců v oblasti rozpoznání a řešení diskriminace v pracovněprávních vztazích a při jednáních o přijetí do zaměstnání. Jelikož pracovní vztahy vznikají také v neformálním sektoru, bylo by přínosné pro potřeby příští periodické zprávy věnovat pozornost takovým pracovním vztahům a případně provést průzkum v této oblasti, který by měl za cíl zmapovat situaci a získat relevantní informace potřebné k přípravě dalších kroků. Další možnosti je také užší spolupráce se sociálními partnery, kteří hrají v otázkách zaměstnání důležitou roli.

3.2.11.2 Ženy - migrantky (odst. 32. – 33.)

Výbor považuje za neuspokojivou situaci žen-migrantek během pracovní neschopnosti z důvodu mateřství a rodičovství, které riskují ztrátu svého legálního postavení, neboť povolení k pobytu je závislé na trvajícím pracovním poměru. Rovněž se Výbor obává vyloučení žen-migrantek a jejich dětí z přístupu k veřejnému zdravotnímu pojištění a službám zdravotní péče podle současného znění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky. Výbor doporučuje řešit situaci žen migrantek na mateřské a rodičovské dovolené, dále vyšetřovat zneužívající praktiky žen migrantek (zejména tzv. pracovní poradenství a rekvalifikace) a situaci týkající se zdravotního pojištění a přístupu ke zdravotní péči žen migrantek a jejich dětí.

***Komentáře:** Jednou z cest může být analýza a vyhodnocení dopadů sociálních reforem na ženy – migrantky, mimo jiné také pro potřeby příští periodické zprávy. Na základě tohoto sledování lze také vyhodnotit potřebu adaptace právní úpravy zdravotního pojištění a přístupu k cenově dostupným službám zdravotní péče u žen – migrantek.*

3.2.12 Zdravotnictví (odst. 34. – 37.)

3.2.12.1 Informovaný souhlas (odst. 34. – 35.)

Výbor vyzývá k neprodlenému přijetí legislativní změny v souvislosti s nezákonnými sterilizacemi, včetně jasné definice svobodného, předchozího a informovaného souhlasu pro případy sterilizace, s minimálně sedmidenní lhůtou mezi informováním pacientky a projevením souhlasu. Vzhledem k tomu, že Výbor se v roce 2006 připojil k doporučení veřejného ochránce práv z roku 2005, aby Česká republika finančně odškodnila oběti sterilizací provedených pod nátlakem nebo bez souhlasu, zejména u romských žen a žen s mentálním postižením, Výbor doporučuje přezkoumat tříletou promlčecí lhůtu na vznesení nároku na odškodnění v případech nezákonných sterilizací, případně zvážit poskytnutí odškodnění ex-gratia pro ženy, jejichž nároky byly promlčeny a vyšetřit a potrestat dřívější nezákonné sterilizace.

***Komentář:** Ministerstvo zdravotnictví v souvislosti s tímto doporučením Výboru uvádí, že v současnosti probíhá standardní legislativní proces při přípravě nové legislativy*

pro poskytování zdravotních služeb a specifických zdravotních služeb včetně požadavku informovaného souhlasu, a to rovněž ve vztahu ke sterilizacím, jak uvádí Výbor. Je rovněž důležité dále diskutovat otázku odškodnění nezákonně sterilizovaných žen, jejichž nároky jsou promlčené. Zvýšení povědomí o podmínkách výkonu sterilizací lze dosáhnout prostřednictvím zveřejnění těchto informací na internetu a zařazením této otázky do programu odborných fór⁷.

3.2.12.2 Péče v souvislosti s porodem (odst. 36. – 37.)

Výbor uznává nutnost zajistit maximální bezpečnost matky a novorozence při porodu, jakož i nízkou perinatální mortalitu v České republice. Výbor, nicméně zjišťuje zprávy o zasahování do práv žen na volbu v oblasti reprodukčního zdraví v nemocnicích, včetně rutinního používání lékařských zákroků, údajně často bez svobodného, předchozího a informovaného souhlasu ženy či jakékoliv lékařské indikace, rychlém nárůstu četnosti porodů císařským řezem, oddělování novorozenců od matek až na dobu několika hodin bez zdravotních důvodů, odmítání propustit matku a dítě z nemocnice před uplynutím 72 hodin od porodu a povýšeném přístupu lékařů, který matkám znesnadňuje výkon jejich svobodné volby. Zjišťuje také omezené možnosti žen porodit dítě mimo nemocnici. Výbor doporučuje zvážit přijetí zákona o právech pacientů, který bude zahrnovat také reprodukční práva žen, přijetí standardů porodní péče, vyloučení zbytečných zákroků a rovněž nezbytnost informovaného souhlasu a jeho náležitosti. Dále doporučuje monitorovat situaci a poskytovat školení celému zdravotnickému personálu týkající se práv pacientů. Rovněž doporučuje zvážit opatření ke zvýšení bezpečnosti a dostupnosti porodů mimo nemocnice.

***Komentář:** Při projednávání před Výborem byl otázkám péče související s porodem věnována značná pozornost. Tato pozornost pramenila zejména z důrazu, který této otázce přikládaly nestátní neziskové organizace ve svých stínových zprávách. Nestátní neziskové organizace v této souvislosti artikuluji zejména požadavky určité početně omezené skupiny žen, jež alternativní formy porodu preferují, zatímco Ministerstvo zdravotnictví vychází z faktického stavu výskytu porodů doma. Je možné se této otázce věnovat podrobněji a kvalitu péče v porodnicích a dodržování práv pacienta nadále monitorovat, a to mimo jiné pro účely informování Výboru. V návaznosti na toto monitorování je možné diskutovat o stávajících standardech a podmínkách poskytování porodní péče a vést školení pro veškerý zdravotnický personál týkající se práv pacienta a chování zdravotnického personálu k pacientům (včetně otázek informovaného souhlasu). V diskuzích o stávajících standardech a podmínkách poskytování porodní péče lze reagovat i na podněty ze strany neziskového sektoru o možnostech porodů mimo nemocnici, aby byl porod dítěte mimo nemocnici za pomoci porodní asistentky pro ženy bezpečnou a cenově dostupnou možností, s důrazem na zajištění bezpečné zdravotní péče v souvislosti s porodem a péčí o rodičku a novorozence. Pro zvýšení informovanosti k právům pacientů je rovněž možné využívat již vydanou brožuru Rádce pacienta, k právům pacientek zejména v souvislosti s reprodukčním zdravím a s možnostmi bezpečné péče před, v rámci a po porodu je rovněž možné vydat informační materiál.*

3.2.13 Ekonomické a sociální dávky (odst. 38. – 39.)

Výbor shledává nedostatek informací, zejména o rozsahu příspěvkových a nepříspěvkových dávek sociálního zabezpečení a o rozsahu chudoby, a to s konkrétním

⁷ Např. Odborné fórum pro tvorbu standardů péče a koncentraci vybrané vysoce specializované péče

zaměřením na romské ženy, migrantky a ženy s postižením. Výbor požaduje poskytnutí podrobných informací ve specifikovaných oblastech.

Komentář: *Pro účely další periodické zprávy by bylo u těch dávek, kde je to možné a proveditelné bez zvýšení nároků na stávající kapacity, vhodné shromažďovat údaje o poskytování dávek sociálního zabezpečení rozdělené podle pohlaví a případně i s rozdělením na některé znevýhodněné skupiny žen, např. příslušnice etnických menšin apod. Na podkladě těchto informací by bylo možné následně rozpracovat analýzu rozsahu chudoby v České republice s případným využitím informací dle pohlaví, které jsou pravidelně zveřejňovány Českým statistickým úřadem a Eurostatem.*

3.2.14 Manželské a rodinné vztahy (odst. 40. – 41.)

Výbor považuje za problematické nedostatečné právní uznání svazků de facto a možný negativní dopad na nabývání práv ženami v těchto svazcích a po jejich zániku. Výbor dále sledává nedostatečné informování o legislativě týkající se rozdělení majetku po rozvodu a o ekonomických nerovnostech mezi manželi vyplývajících ze segregace trhu práce dle pohlaví a většího podílu žen na neplacené práci. Výbor doporučuje uznat svazky de facto a zajistit stejná práva pro oba partnery za jejich trvání i po jejich skončení. Dále Výbor požaduje, aby Česká republika ve své příští periodické zprávě uvedla informace o ekonomických důsledcích rozvodu a ekonomických nerovnostech mezi manželi a aby informovala o pokroku v této oblasti.

Komentář: *Navrhuje se příští periodickou zprávou doplnit o informace o různých formách soužití v České republice, tzv. svazcích de facto i o registrovaném partnerství. Jako vhodné se jeví provedení analýzy o ekonomických nerovnostech mezi manželi, včetně důsledků rozvodu pro ženy a muže a informování Výboru o výsledcích této analýzy.*

3.2.15 Sociální vyloučení znevýhodněných skupin (odst. 42. – 43.)

Výbor vyjadřuje znepokojení nad situací některých skupin žen, zejména romských žen, žen-migrantek a žen se zdravotním postižením, které jsou vystaveny vícečetné diskriminaci v mnohých oblastech. Výbor doporučuje sběr dat o ženách z těchto dotčených skupin. Dále doporučuje přijmout dočasná zvláštní opatření k odstranění vícečetných diskriminací těchto žen, včetně stanovení cílů, ukazatelů, lhůt, mechanismů pro monitorování a sankcí a vyčlenění adekvátních zdrojů pro urychlení dosahování rovnosti příležitostí těchto skupin žen de facto.

Komentář: *Výbor v rámci svých Závěrečných doporučení hovoří o sběru dat o ženách z určitých dotčených skupin. Proto jednou z cest může být monitoring a vyhodnocení situace těchto znevýhodněných skupin v příští periodické zprávě. V současné době probíhá mezinárodní iniciativa dvanácti států s názvem Dekáda romské inkluze, které až do 30. června 2011 předsedá Česká republika. Tento probíhající projekt může posloužit jako dobrý základ pro prohloubení práce zaměřené na situaci romských žen. V roce 2005 byla pro Ministerstvo práce a sociálních věcí zpracována „Analýza příčin nízké zaměstnanosti zdravotně postižených žen“ a do konce roku 2011 bude zpracována nová analýza postavení žen se zdravotním postižením. Je možné na základě těchto podkladů zvolit další postup ve vztahu ke zdravotně postiženým ženám.*

3.2.16 Další doporučení (odst. 44. – 52.)

Výbor doporučuje České republice, aby urychleně přijala novelizaci článku 20 Úmluvy týkající se termínů schůzí Výboru a aby ratifikovala Mezinárodní úmluvu o ochraně práv všech migrujících pracovníků a členů jejich rodin a Mezinárodní úmluvu na ochranu všech osob před nuceným zmizením.

Výbor vyzývá Českou republiku, aby při plnění Úmluvy využívala tzv. Pekingskou akční platformu a v příští periodické zprávě uvedla informace o tomto využití. Dále je dle názoru Výboru účinná realizace Úmluvy nepostradatelná pro dosažení rozvojových cílů tisíciletí⁸. Genderový pohled proto doporučuje promítnout do dosahování těchto rozvojových cílů tisíciletí. Výbor požaduje, aby Česká republika o této otázce referovala ve své příští periodické zprávě.

Výbor požaduje, aby byla o Závěrečných doporučeních informována široká veřejnost, včetně státních úředníků, politiků, členů parlamentu a organizací za práva žen a lidská práva. Výbor doporučuje také informování na úrovni lokálních komunit. Výbor doporučil uspořádání několika setkání, na nichž budou kroky plnění Závěrečných doporučení projednány. Výbor požaduje pokračovat v informování ženských a lidskoprávních organizací, a to o doporučeních Výboru, Pekingské deklaraci a akční platformě a výsledcích 23. zvláštního zasedání Valného shromáždění na téma „Ženy 2000: genderová rovnost, rozvoj a mír pro 21. století“.

Výbor požaduje, aby Česká republika předložila do dvou let písemné informace o realizaci doporučení uvedených v odstavci 23 (týká se domácího a sexuálního násilí) a 35 (týká se sterilizací).

Výbor požaduje předložení další periodické zprávy v říjnu 2014. Výbor dále požaduje širokou účast všech ministerstev a konzultace s nestátními neziskovými organizacemi a aby Česká republika v této zprávě reagovala na Závěrečná doporučení.

Komentář: Co se týče přijetí novelizace článku 20 Úmluvy, vláda materiál týkající se její novelizace schválila usnesením ze dne 24. listopadu 2010 č. 838, ve kterém souhlasila s přijetím změny čl. 20 a doporučila prezidentu republiky, aby po vyslovení souhlasu Parlamentem České republiky podepsal listinu o přijetí změny a pověřila předsedu vlády, aby návrh na přijetí změny předložil předsedkyni Poslanecké sněmovny a předsedovi Senátu Parlamentu České republiky k vyslovení souhlasu. Návrh na změnu čl. 20 Úmluvy byl předložen Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky dne 7. ledna 2011 a Senátu Parlamentu České republiky dne 10. ledna 2011.

Pro zajištění informovanosti o Úmluvě odkazujeme na již zmiňovaný postup uvedený v části 3.2.2. Ve vztahu k doporučení Výboru týkajícího se ratifikace mezinárodních úmluv lze zvážit možnost zahájení ratifikačního procesu.

Výbor si vyžádal informace týkající se domácího a sexuálního násilí a nezákonných sterilizací předložit do dvou let od vydání Závěrečných doporučení. Proto usnesení vlády, které je součástí stejného materiálu jako tato zpráva, ukládá zmocněnkyni pro lidská práva předložit vládě písemnou informaci o těchto krocích a 1. místopředsedovi a ministru zahraničních věcí tuto zprávu Výboru předložit do 22. října 2012 (bod II/9 usnesení). Stejně tak Výbor uložil České republice zpracování a předložení další periodické zprávy, která by měla být

⁸ Blíže viz <http://www.osn.cz/soubory/officialist2008-cze.pdf>

zpracována ve spolupráci se všemi ministerstvy i dalšími subjekty a nestátními neziskovými organizacemi, a to do října 2014. Usnesením se proto ukládá zmocněnkyni pro lidská práva tuto zprávu zpracovat a předložit vládě ke schválení a 1. místopředsedovi a ministru zahraničních věcí zprávu Výboru předložit (bod II/10 usnesení).

4. Shrnutí a závěr

Tento materiál shrnuje Závěrečná doporučení Výboru pro odstranění diskriminace žen, který je kontrolním mechanismem v rámci Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen. Kromě shrnutí hlavních bodů Závěrečných doporučení Výboru je v materiálu rovněž obsažena informace o situaci v dané oblasti v České republice a možnosti jak dále postupovat k naplnění cílů, které Výbor ukládá. Výbor uložil České republice zpracovat do října 2014 další periodickou zprávu týkající se rovnosti žen a mužů v České republice, a proto se v tomto materiálu doporučuje nadále pokračovat v naplňování a sledování realizovaných opatření, která mohou vést k vyrovnání příležitostí žen a mužů.

Jak je uvedeno výše v materiálu, lze použít různé prostředky k naplnění doporučení Výboru, o čemž materiál informuje, bez toho, aby ukládal jednotlivým gestorům k podniknutí konkrétních kroků. Materiál navrhuje informovat všechny zainteresované aktéry, a to jak např. Parlament České republiky, tak také spolupracovat a informovat nestátní neziskové organizace či širokou veřejnost apod.

Tato zpráva dále uvádí informace o aktivitách, které se na poli rovných příležitostí žen a mužů dějí v oblastech, které Výbor zajímají. Dotýká se různých oblastí, jako je viditelnost Úmluvy, podávání žalob namítajících diskriminaci, institucionálního zajištění rovnosti žen a mužů a státního aparátu, dočasných zvláštních opatření, stereotypů a diskriminačních praktik. Dále se zpráva týká násilí na ženách, obchodování s lidmi a zneužívání prostituce, účasti žen na politickém a veřejném životě, vzdělání, zaměstnání, zdravotnictví, ekonomických a sociálních dávek, manželského a rodinného soužití, sociálního vyloučení znevýhodněných skupin. Zpráva rovněž pojednává o požadavcích Výboru na předložení dalších informací o vymezených tématech (domácí násilí a nezákonné sterilizace) a o předložení další periodické zprávy Výboru.

Ve zprávě je shrnuto, že k naplňování cílů doporučených Výborem lze postupovat mimo jiné také cestou legislativních změn (např. pro lepší sladění pracovního a soukromého života, v souvislosti s náhradou nemajetkové újmy a bezplatnou právní pomocí, změny zákonů týkajících se informovaného souhlasu pacientů a pacientek a obecně práv pacientů). Pro naplnění závazků vyrovnaného podílu žen a mužů na rozhodování se doporučuje dále uvažovat o zákonných možnostech zvyšování počtu žen v politice a ve veřejné sféře obecně.

Kromě legislativních změn je možné plnit cíle Závěrečných doporučení kroky nelegislativní povahy. Jde např. o přijetí, plnění a vyhodnocení strategických dokumentů, a to především Priorit a postupů vlády při prosazování rovných příležitostí pro ženy a muž (či dále např. Národní akční plán pro prevenci domácího násilí či Národní akční plán inkluzivního vzdělávání, Národní akční plán pro vytváření rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2010-2014, Národní strategie boje proti obchodování s lidmi atd.). V Prioritách a postupech vlády při prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže je třeba zejména realizovat a konkretizovat hlavní prostředky pro naplňování Závěrečných doporučení. Dále je také možné se zaměřit na propagaci tématu a zpřístupnění otázek rovnosti

žen a mužů široké veřejnosti (lze využít například kampaně, semináře, školení, propagační materiály apod.). Co se týče možností prosazování jednotlivých Závěrečných doporučení na ministerstvech, je možné, aby jednotlivé resorty realizovaly úkoly spadající do jejich gesce individuálně, ale i ve spolupráci s ostatními dotčenými subjekty.

S cílem zajistit plnění závazků plynoucích z Úmluvy a ze Závěrečných doporučení se navrhuje, aby vláda vzala Závěrečná doporučení Výboru na vědomí a uložila svým členům a zmocněnkyni pro lidská práva, aby podnikli podle svého uvážení v rámci vlastní gesce další kroky k jejich naplňování. Český překlad Závěrečných doporučení je Přílohou č. 1 usnesení k tomuto materiálu. Příloha č. 2 usnesení přiděluje jednotlivým členům vlády, zmocněnci vlády pro lidská práva a předsedkyni Českého statistického úřadu gesce k jednotlivým Závěrečným doporučením v rámci jejich působnosti.